

ARE THERE REALLY 613 COMMANDMENTS?

Rabbi Mordy Friedman (UPenn)

1] תלמוד בבלי מסכת מכות דף כג עמוד ב

גופא, א"ר יהושע בן לוי: שלשה דברים עשו ב"ד של מטה והסכימו ב"ד של מעלה על ידם, [אלו הן:] מקרא מגילה, ושאלת שלום [בשם], והבאת מעשר.... א"ר אלעזר, בג' מקומות הופיע רוח הקודש: בבית דינו של שם, ובבית דינו של שמואל הרמתי, ובבית דינו של שלמה... **דרש רבי שמלאי:** שש מאות ושלוש עשרה מצות נאמרו לו למשה, שלש מאות וששים וחמש לאוין כמנין ימות החמה, ומאתים וארבעים ושמונה עשה כנגד איבריו של אדם. אמר רב המנונא: מאי קרא? +דברים ל"ג+ תורה צוה לנו משה מורשה, תורה בגימטריא שית מאה וחד סרי הוי, אנכי ולא יהיה לך מפי הגבורה שמענום. (=שבת כו, יבמות מז, סב, נדרים כה, שבוטות כט) ד' גזירות גזר משה רבינו על ישראל, באו ד' נביאים וביטלם... בא דוד והעמידן על אחת עשרה... חזר ישעיהו והעמידן על שתיים, שנאמר: +ישעיהו נ"ו+ כה אמר ה' שמרו משפט ועשו צדקה. בא עמוס והעמידן על אחת שנאמר: +עמוס ה'+ כה אמר ה' לבית ישראל דרשוני וחיו.

2] במדבר רבה (קרח יח: כא, נשא יג: טו)

הלוחות היו בהן תרי"ג מצות כנגד אותיות מן אנכי עד אשר לרעך, לא פחות ולא יותר

ירושלמי (שקלים פ"ו מט סע"ד)

חנניה בן אחי ר' יהושע אמר: בין כל דבור ודבור פרשיותיה ודקדוקיה של תורה היו כתובין וכו'

3] השגות הרמב"ן לספר המצוות שורש א

וטרם אתחיל לדבר עם לבבי בענין הזה אומר מה שנסתפק לי אע"פ שידעתי שהכל מחזיקים בו כדבר פשוט וזה במה שאמרו בסוף מסכת מכות (כג ב - כד א) דרש ר' שמלאי.... והנה על פי זו המימרא בא בעל הלכות גדולות ומנאן אחת לאחת למצוא חשבון, ואחריו נתפשט הדבר מאד והוסכם בין כל החכמים והתלמידים ונתפרסם בהמון שזה סכום כל המצוות, ונתחברו בזה שירות פיוטין ואזהרות נעימי זמירות. מהם לחכמי ספרד רבות מאד בארץ אנדלוס כאשר הזכיר הרב זצ"ל (בהקדמה) ומהם בארצות אחרות בכל פנות הגולה.

4] ספר המצוות לרמב"ם הקדמה

ואני עתה מתחיל בזכרון השרשים שראוי לסמוך עליהם במספר המצוות והם ארבעה עשר שרשים, אחר שאקדים שכל המצוות שיכללם ספר התורה אשר נתן לנו האל יתעלה הם שש מאות ושלוש עשרה מצוות. מהן מצוות עשה מאתיים ושמונה וארבעים מספר אברי גוף האדם ומהן מצוות לא תעשה שלש מאות וחמש וששים והן מספר ימי השנה השמשית. וזה המספר נזכר בתלמוד בסוף גמרא מכות. אמרו שש מאות ושלוש עשרה מצוות נאמרו לו למשה בסני שלש מאות וששים וחמש כנגד ימות החמה רמ"ח כנגד אבריו של אדם. ואמרו גם כן (תנחומ' תצא ב) על דרך הדרש כי היות מצוות עשה מספר האברים כלומר כל אבר ואבר אמר לו עשה בי מצוה. והיות מצוות לא תעשה מספר ימי השנה כלומר כל יום ויום אמר לו לאדם אל תעשה בי עברה. וזה מה שלא יסכל אותו אחד מכל מי שמנה המצוות רוצה לומר שזהו מספרם. ואמנם נשתבשו שבוש גדול בזכרון הדברים המנויין כמו שיתבאר במאמר הזה. וזה מפני שנעלם מהם עניני אלו השרשים הארבעה עשר אשר אבאדם עתה.

5] רשב"ץ – הקדמה לספר זוהר הרקיע

דבר מוסכם הוא בכל ישראל שמנין המצוות הוא תרי"ג, ולא נמצא בזה מחלוקת כלל. ושרש דבר זה הוא מה שאמרו בסוף מכות... ולא נמצא מחלוקת לא בתלמוד ולא במדרשות על ר' שמלאי... כי אע"פ שהמדרש של 'תורה צוה לנו משה' אינו מוסכם מהכל, אבל המספר של ר' שמלאי הוא מוסכם מהכל, ואע"פ שלא מצאו בו סמך מהכתוב – נאמר כי כך היתה קבלה בידם שכן הוא מספר המצוות. ויש לנו לומר כן, לפי שראינו שנתפשט בתלמוד ובמדרשות זה המספר... והרי זו הסכמה גדולה שזה המספר הוא הראוי למנות בו המצוות, ואין בו ספק כלל בסוגיות התלמוד והמדרשות וכן תפסוהו עיקר הגאונים הראשונים ז"ל, וגדולי האחרונים וסמכו עליהם המשוררים ועשו בהם שירות ופיוטים ונפל המנהג לקרותם בעצרת בבתי כנסיות בכל גלות ישראל ואין מי שפקפק בזה.

6] מדרש לקח טוב (פרשת שלח)

ועשו להם ציצית – לשון סימן לשון ציון כדי שיהו ישראל זוכרין את המצוות. וכן הוא אומר 'וראיתם אותו וזכרתם את כל מצות ה', מגיד שכל המקיים מצות ציצית כאילו קיים כל התורה כולה... וכן מנין ציצית שש מאות וי"ג. ציצית שש מאות, ושמונה חוטין וחמשה קשרים שבהן, הרי תרי"ג מנין תור"ה עם אנכי ולא יהיה לך

7] רב ירוחם פישר פערלא – מבוא לספר המצוות לרס"ג, פרק א' עמ' 6

לא מצינו שום זכר למנין תרי"ג, לא בשום מקום במשנה, ולא בתוספתא, ולא בספרא, וגם בספרי לפי הגירסא שלפנינו אין שום זכר למנין זה, ואף בכל תלמוד ירושלמי לא נזכר כלל מנין זה, ולא מנין אחר למצוות"

[8 ספרי (פרשת ראה, ריש פיסקא עו) - אמר רבי שמעון בן עזיי: והלא שלש מאות מצות עשה בתורה כיוצא בזה...]

9 השגות הרמב"ן לספר המצוות שורש א

ואני בעניי עם כל זה עלה בלבי ספק על זו המימרא אם היא דברי הכל או יש בה מחלוקת. וספק אחר אם היא הלכה למשה מסיני. כלומר שנאמר למשה מפי הגבורה כך וכך מצות אני מוסר לך לצוותם בישראל מורשה, או שהוא אסמכתא בעלמא מן הגמטרייה הזאת, שזה החכם ר' שמלאי הדורש זה מצא המצות כן לפי המנין שמנה בהם ונתן בהם סימנין ובא רב המנונא אחריו וסמך המנין הזה לגמטרייה הזו. ומה שהביא אותי לידי ספק מפני שמצינו מחלוקת בגמרא בפסוקים רבים אם הם מצוה או רשות... לדברי האומר חובה הן מן המניין של תרי"ג מצות ולדברי האומר רשות אינן נחשבין וצריך הוא להביא במניין זה של תרי"ג מצות אחרות כמספרם וישלים עשה במקום עשה ולא תעשה במקום לאו וצריך שיהיו הדברים ההם שיביא הוא במנין הזה אינן מצות לדברי האומר באלו חובה. ואין לנו בתורה עניינים כאלו ועוד כי היה להם כפי דרכם הנהוג בתלמוד להקשות ולומר ולמאן דמני הנך נפיש להו מצות ואולי נאמר שזו המימרא שלרבי שמלאי אינה דברי הכל - ויש בה מחלוקת אלא ר' שמלאי מנה המצות לפי דעתו וסברתו בהן ומצאן כמספר הזה ויסד בהן הדרשא הזו

10 רמב"ם ספר המצות (שרש שני)

הכלל השני: שלא כל מה שנלמד באחת משלוש עשרה מדות שהתורה נדרשת בהן או ברבוי ראוי למנותו... כי כל מה שלא שמעו בסיני בבאור הנה הוא מדברי סופרים

השגת הרמב"ן: ולפי זה הראוי הוא שנאמר בהיפך, שכל דבר הנדרש בתלמוד באחת מכל שלוש עשרה מידות הוא מדאורייתא, עד שנשמע אותם שיאמרו שהוא אסמכתא.

11 ספר המצוות לרמב"ם שורש ט

השרש התשיעי שאין ראוי למנות הלאוים והעשה אבל הדברים המוזהר מהם והמצווה בהם: ... ולא נביט לרבוי הצוויין שבאו בענין ההוא אם היה מן המצווה בו או לרבוי האזהרות שבאו ממנו אם היה מן המוזהר ממנו. **כי כלם הם לחזוק לבד.** כי פעמים ישוב בענין אחד בעצמו אזהרה אחר אזהרה לחזוק וכן יבא בו צווי אחר צווי לחזוק גם כן... אמנם כשלא יהיה שם ענין נוסף דע באמת שלא נכפל **אלא לחזוק** וכדי שיודע גם כן שזה העון גדול מאד אחר שבאה בו אזהרה אחר אזהרה... או נכפל להשלים דין המצוה. או שילמד ממנו דין מהדינים במצוה אחרת כמו שיבאר התלמוד (ימ' פא א כתוב' לה א נזיר מה א סנה' נד א) ויאמר מופנה להקיש לדון ממנו גזרה שוה... כי אז לא נשאר היותו לחזוק אבל לתוספת ענין ואע"פ שהנגלה מהכתוב מורה שהוא בענין אחד. **כבר נודע שהציוי בשבת לנוח נכפל בתורה שתיים עשרה פעמים** (שמות כ כג לא ד"פ לד לה ויקרא יט כג כו דברי' ה). התראה שיחשוב אחד מאשר ימנו המצוות שיאמר כי מכלל מצות עשה המנוחה בשבת והיא שתיים עשרה מצות. וכן באה האזהרה **מאכילת דם** שבע פעמים (ויקרא ג ז ג"פ פ' ראה יב ב"פ). **היחשוב גם כן שום משכיל ויאמר שאיסור הדם שבע מצות.** זה מה שלא יטעה בו אחד. כלומר בשביתת שבת שהיא מצוה אחת מכלל מצות עשה (קנד) ובאזהרה מאכילת דם שהיא מצוה אחת ממצות לא תעשה (קפד). ... ואמנם אמרו שהוא עובר כך וכך עשה או כך וכך לאוין בעבור הכפל הצווי או האזהרה במצוה ההיא כי הוא עבר על אזהרות רבות או צוויים רבים. האלהים אם לא תמצאם יאמרו לוקה שתיים או לוקה שלש שאז ימנה כל אחד ביחוד. כי לא ילקה אחד שתי מלקיות על שם אחד, כמו שהתבאר ממה שהתפרסם בתלמוד במכות (יג א, יד א, יח א) וחולין (פב א קב ב) וזולתם. ואולם ילקה שתי מלקיות על שני שמות. רצוני לומר שני עניינים שבאה אזהרה בכל ענין מהם ביחוד.

השגות הרמב"ן לספר המצוות שורש ט

ואני אומר שהסכמתו שלהרב למנות המצות על פי המלקיות אינה ברורה. שהרי אנו מונין שס"ה לאוין והרבה מהן שאין בהן מלקות כלל. והנה נמחול זה לסברתו, אלא שכבר נשתבש בשיטה הזו בשיבוש גדול. כי מה שאמר בלאוין הרבה שבאו באיסור אחד שאינו לוקה אלא אחת אינו כן.

12 רלב"ג (פרשת בא חלק ב', התועלת הששי)

... היות באלו המספרים שזכר ר' שמלאי קצת קירוב, לא חשש בו ר' שמלאי בזה הדרש. ולזה אמרנו שאין ראוי שילחצנו זה המספר הנזכר בזה המקום למצוות על צד הדרש, ממנות המצוות על האופן שראוי שימנו לפי האמת. וזה כי כמו שיוציאו בדרש פסוק אחד מכוונתו, להוציא ממנו מוסר טוב... כן הקל מעט זה החכם בזה המספר, להוציא ממנו אלא המוספרים הנפלאים שיצאו מאלו המספרים - כאילו כל אבר ואבר מאברי האדם יאמר 'עשה בי מצו', וכל יום ויום מימות השנה השמשית אומר 'אל תעבור בי עבירה'. ובהיות הענין כן, הוא מבואר שאם היה מספר המצוות מסכים לזה המספר בקירוב - די בו להוציא ממנו זה המוסר, ולא יצטרך להסכים לו בלי פחת ובלו יתר.

[13] רבינו יהודה אבן בלעם (הרכבי, זכרון לראשונים, מחברת ג', עמ' 41-42)

ואמנם הוכרח חפץ נ"ע להכניס זה במספר כלל המצוות, כדי שיתמלא המספר הנזכר אצל הקדמונים במאמר דרש ר' שמלאי שש מאות ושלוש עשרה מצוות נטצוו לישראל. ולדעתי המאמר הזה נאמר על דרך הקירוב. כי המצוות יתחלקו לשני חלקים והחלק האחד הם המצוות שנצטוו בהן לשעתן ובטלו אחרי עבור זמן פעולתן, ואם היתה כוונת בעל המאמר לחשבן כולן - והנה ירבה מספרן רב יתר מאד מתרי"ג. כי העם נצטוו במצרים אודות הפסח ... וכן במעשה המשכן.... ואולם החלק השני המצוות התמידיות בכל הזמנים הנה מספרן לא יעלה לתרי"ג וכו'.

[14] אבן עזרא – ספר יסוד מורא (שער שני, עמ' ד')

בעבור שראיתי כמה חכמים סופרים תרי"ג מצוות על דרכים רבים. יש מהם שספר בישול גדי פעם אחת, ויש שספרו בשלוש מצוות – כנגד שנכתב שלוש פעמים וחכמינו דרשות, ורבות ככה. ויש מי שיספור הכללים והפרטים. ויש שסופרים פעם הכללים לבדם ופעם הפרטים לבדם, ויש שסופרים מצוה אחת שבאה בשתי לשונות והטעם אחד. ועל דרך מחקר האמת אין קץ למספר המצוות, כאמרו המשורר: 'לכל תכלה ראיתי קץ רחבה מצותך מאד' (תהילים קיט:צו) ואם נספור העיקרים והכללים ומצוה שהיא עומדת לעד – אין המצוות עשירית משש מאות ושלוש עשרה.

15] VILNA GAON

The mitzvot are thus multitude-ness beyond enumeration, to the point that one who has a discerning eye and an understanding heart can conduct every detail of his behavior and affairs, both great and small, according to the torah and the mitzvot. One is then able to fulfill the mitzvot at every time and every moment beyond enumeration. The 613 mitzvot mentioned are only roots, but they spread forth into many branches. Which of them are roots and which of them are branches is actually a matter that is concealed from us. However, there is no need to know this because every mitzvah and every utterance of the torah includes the entire torah and all the mitzvot, their principles their details and their fine points